

Birliyin və qardaşlığın təntənəsi

Azərbaycan-Türkiyə qardaşlığının dərin kökləri var. Ortaq dil, din birliyi, oxşar mədəniyyət, adət və ənənələr bu yaxınlığı şərtləndirən başlıca amillərdir. Türkiyə və Azərbaycan öz tarixlərinin ən müəkkəb dövrlərində bir-birinə qeyd-şərtsiz dəstək olublar. Bizi birləşdirən köklər Dədə Qorquddan Koroğluya, Mövlanadan Nesimiyyə, Nuru paşadan İstiqlal mücahidlərinə, Çanaqqala savaşından Qarabağ müharibəsinə qədər zəngin bir tarixi özümdə yaşadır. Genetik-etnik, əxlaqi-mədəni, sosial-iqtisadi bağlarımız qırılmazdır. Mübarizə və zəfərlərlə zəngin olan son yüzildə birlikdə yaşadığımız ixə xalqlarımızı və dövlətlərimizi bir-birinə daha sıx bağlamışdır.

...Tarixin 1918-ci ili. Sentyabrın 15-də Nuru paşanın rəhbərlik etdiyi Qafqaz İslam Ordusu və Azərbaycan korpusu Bakıya daxil olaraq şəhəri erməni-bolşevik işğalından azad etdilər. Həm Azərbaycanın müstəqilliyi təmin olundu, həm də ermənilərle bolşeviklərin Bakı və ətraf rayonlardakı ağalığına son qoyuldu. Möhtəşəm tarixi qələbədən iki gün sonra Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin paytaxtı Gəncədən Bakıya köçürüldü. Türk ordusunun Bakını azad etməsi şəhərdə əsl bayrama səbəb oldu. Məşhur milyonçu və xeyriyyəçi Hacı Zeynalabdin Tağıyev bu münasibətlə təntənəli ziyafət təşkil etdi, şanlı komandan Nuru paşaya və onun qəhrəman sərkərdələrinə hədiyyələr verdi.

...2018-ci ilin sentyabrı. Bakının azadlığını 100 illiyi münasibətlə paytaxtda təntənəli yubiley mərasimi-herbi parad keçirildi. Azadlıq meydanında-kı yüksək tribunda prezidentlər İlham Əliyev və Rəcəb Tayyib Ərdoğan yanaşı dayanmışdılar. Qürurlu, qətiyyətli, müdrik, millətine və dövlətinə böyük sevgi ilə dolu iki Prezident – iki Qardaş! Tribunalın önündən isə mətin addımlarla hər iki ölkənin vətən müdafiəçiləri – igid hərbciləri keçirdilər. Bu, Azərbaycan-Türkiyə dostluğunun, birliyinin parlaq nümayişi idi.

...2020-ci il, 10 dekabr. Yene də Bakıda qələbəli idi. Qarabağda 44 günlük Vətən müharibəsində tarixi qələbədən sonra, möhtəşəm Zəfər paradından əvvəl iki liderin – İlham Əliyev və Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Fəxri xiyabana gələrkən ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsinə ehtiramla baş əymələri, eyni zamanda, Şəhidlər xiyabanını və Türk Şəhidliyini ziyarət etmələri haqqətəndə iki dövlət – bir millət amalının əbədli olduğunu bir daha göstərdi. Zəfər paradı isə Türkiyə rəhbərlərinin, eləcə də bu müharibədə canını verməsi şəhidlərimizin sayı qədər məhəmtəyini iştirakı ilə daha da möhtəşəm oldu.

...Bu il iyunun 15-i. Azərbaycan ilə Türkiyə arasında müttəfiqlik münasibətləri haqqında tarixi Şuşa Bəyannaməsi imzalandı. Özü də uca dağlar qoynunda, 28 il yarımlik erməni əsarətindən qurtarmış Şuşa şəhərində. Bunun nə böyüklükdə hüquqi, siyasi, mənəvi stimulu olduğunu təsəvvürə gətirəndə ürəyimiz sonsuz qürur və iftixarla döyünür.

Şərəf tariximizin bəzəyi olan hər üç hadisə milli-mənəvi yaddaşımızın qızıl səhifələrini təşkil etməklə bərabər, Azərbaycan-Türkiyə qardaşlığının sarsılmazlığını, dönməzliyini və əbədiyyəni göstərir. Dünyanın qarışıq olduğu vaxtda – Birinci dünya müharibəsi dövründə Osmanlı imperiyası özü çətin sınaqlara düşsə də, İstanbul hərbi yardım elini qardaş Azərbaycana uzatmış. Qafqaz İslam Ordusu qısa müddətdə minlərlə şəhid verməklə Bakını işğalçılardan təmizləmişdi. 2020-ci ilin Vətən müharibəsində də qardaş Türkiyənin Azərbaycanın yanında olması, ona hərtərəfli dəstək verməsi ilə zəfərin qazanılmasında əvəzsiz rol oynamışdır.

Şuşada mühüm sənədlərin imzalanması dostluq və qardaşlığımızın dərin tarixi köklərə söykəndiyini bir daha dünyaya nümayiş etdirdi. Prezident İlham Əliyev bunu böyük sevincə diqqətə çatdırdı: "Birgə Bəyannamədə tarixi Qars müqaviləsinə istinad edilir. Tarixi Qars müqaviləsi düz 100 il bundan əvvəl imzalanmışdır. Bu da böyük rəmzi mənə daşıyır. Azad edilmiş Şuşa şəhərində 100 ildən sonra müttəfiqlik haqqında imzalanan Birgə Bəyannamə bizim gələcək iş birliyimizin istiqamətini göstərir".

Bildiyimiz kimi, 1921-ci ildə Zaqafqaziya ilə Türkiyə arasında bağlanmış Qars Sülh Müqaviləsi Naxçıvanın muxtəriyyət statusuna təminat verən çox mühüm hüquqi, siyasi və beynəlxalq sənəddir. Həmin müqavilənin erməni siyasətçiləri Türkiyənin bədnam qonşularına öz iradəsini dikte etməsi kimi dəyərləndirmiş, Naxçıvanı kəmalçılardan əlinə qopara bilməyən "xilaskar Rusiya"ya bəslənən ümidləri yalana çıxaran sənəd adlandırmışdılar. Qars müqaviləsinin sayəsində manfur qonşularımız Naxçıvan bölgəsinə olan ərazi iddialarından əl üzmlü olmuşdular. Şuşa Bəyannaməsi də, öz növbəsində, bütün digər cəhətləri ilə yanaşı, Qarabağın Azərbaycanın əzəli və ayrılmaz tərkib hissəsi olduğunu bir daha bütün dünyaya çatdırmış oldu.

Sovet dönəmində Bakının erməni-bolşevik işğalından azad olunmasını qeyd etmək yazıq idi. Lakin bu şanlı hadisənin xatirəsini ürəklerimizdə yaşadırdıq. Ulu öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı ilə milli-mənəvi, siyasi-tarixi dəyərlərimiz yenidən dirçəldi və müstəqil Azərbaycan üçün müqəddəs olan 15 Sentyabr tarixi də öz layiqli qiymətini aldı. Prezident İlham Əliyevin ölkəyə rəhbərlik etdiyi illərdə Azərbaycan-Türkiyə birliyi daha da gücləndi və bütün dünya üçün nümunəyə çevrildi. Dövlətimizin başçısı hər zaman bu barədə fikirlərini böyük qürur hissi ilə dilə gətirir: "Azərbaycan-Türkiyə strateji müttəfiqliyi və tərəfdaşlığı regionda sülhü və təhlükəsizliyi təmin edən, əməkdaşlığın inkişafına töhfə verən mühüm amildir. Haqqıqətəndə qardaş və dost ölkələrimizin və xalqlarımızın qarşılıqlı münasibətləri ulu öndər Heydər Əliyevin "Bir millət, iki dövlət" münasibətləri ilə daha da genişlənir".

Bizim yaxınlığımız, əslində, iki müttəfiq dövlətin sıx əməkdaşlığından da böyük bağlılıqdır. Unudulmaz Müstəfa Kamal paşa Atatürk demişkən, Ankara Bakının sevincini öz sevinci bilir, Bakının problemini öz problemi kimi qəbul edir. Həmçinin Türkiyə üçün problem olan hər bir hadisə Azərbaycan üçün problem sayılır. Dünya dəfələri şahidi olub ki, bütün sınaqlara, haqsızlıqlara, çətinliklərə qarşı mücahidlə Azərbaycanla Türkiyə birlikdə olur, müşkülünün öhdəsindən çiyin-çiyinə gəlirlər.

Beynəlxalq təşkilatlarda müxtəlif məsələlər üzrə Azərbaycanla Türkiyənin mövqeləri, bir qayda olaraq, üst-üstə düşür, tərəflər davamlı məsləhətləşmələr aparır, bir-birinə qarşılıqlı dəstək verirlər. Azərbaycan BMT, İKT, NATO, Avropa Şurası, Qara dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, Türkdillli Dövlətlər Birliyi kimi təşkilatlar çərçivəsində Türkiyə ilə faydalı əməkdaşlıq edir.

Prezident İlham Əliyevin 10 oktyabr 2020-ci ildə Rusiyanın RBK televiziyası kanalına müsahibəsi zamanı jurnalistin Bakıda Azərbaycan bayraqları ilə yanaşı, çox sayda Türkiyə bayrağı görməsi ilə bağlı sualına verdiyi cavabı, yaqın ki, hər kəs xatırlayır: "Türkiyə bayraqlarının çox olması təbii bir qardaş xalqlarıdır. Bu gün Türkiyə ilə Azərbaycan arasında etimad, qarşılıqlı dəstək və münasibətlərin səviyyəsi əladır ki, mənim fikrimcə, dünyanın hər hansı başqa, hətta ən yaxın ölkələri arasında ehtəyəsiz yoxdur. Bu, reallıqdır və bu reallığı biz yaratmışıq – Türkiyənin və Azərbaycanın rəhbərliyi. Özü də məsələ bizim ortağ köklərimizlə və ortağ tariximizlə bağlı deyil. Dünyada Türkiyə və Azərbaycan

Bu gün Türkiyə və Azərbaycan bir-birinə dünya çapında ən yaxın olan ölkələrdir. Bizi birləşdirən bir çox amillər var, ilk növbədə, tarix, mədəniyyət, ortağ etnik köklər, dilimiz, dinimiz, milli dəyərlərimiz, milli maraqlarımız, xalqlarımızın qardaşlığı bu birliyi təmin edib. Bu gün biz dünya miqyasında, dünya çapında nadir əməkdaşlıq, iş birliyi, müttəfiqlik nümunəsi göstəririk.

İlham ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

kimi etnik kökləri yaxın olan, lakin öz aralarında döyüşən xalqlar var. Bu, sizə də çox yaxşı məlumdur. Yaxud bir-biri ilə intriqa aparırlar. Buna görə Azərbaycanda Türkiyə bayraqlarının olması reallıqdır və əgər siz Türkiyəyə gətsəniz, orada da çox yerlərdə Azərbaycan bayraqlarını görəcəksiniz".

Turan dünyasının qüdrətli təmsilçisi, 85 milyona yaxın əhəli olan, sürətlə istiqbalına yürüyən, beynəlxalq məsələlərdə sözünü qətiyyətlə deyən, NATO-nun üzvü olan Türkiyə hazırda yaxın şüarına uyğun olaraq bütün sahələrdə müvəffəqiyyətlə inkişaf edir və genişlənir".

Bizim yaxınlığımız, əslində, iki müttəfiq dövlətin sıx əməkdaşlığından da böyük bağlılıqdır. Unudulmaz Müstəfa Kamal paşa Atatürk demişkən, Ankara Bakının sevincini öz sevinci bilir, Bakının problemini öz problemi kimi qəbul edir. Həmçinin Türkiyə üçün problem olan hər bir hadisə Azərbaycan üçün problem sayılır. Dünya dəfələri şahidi olub ki, bütün sınaqlara, haqsızlıqlara, çətinliklərə qarşı mücahidlə Azərbaycanla Türkiyə birlikdə olur, müşkülünün öhdəsindən çiyin-çiyinə gəlirlər.

Beynəlxalq təşkilatlarda müxtəlif məsələlər üzrə Azərbaycanla Türkiyənin mövqeləri, bir qayda olaraq, üst-üstə düşür, tərəflər davamlı məsləhətləşmələr aparır, bir-birinə qarşılıqlı dəstək verirlər. Azərbaycan BMT, İKT, NATO, Avropa Şurası, Qara dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, Türkdillli Dövlətlər Birliyi kimi təşkilatlar çərçivəsində Türkiyə ilə faydalı əməkdaşlıq edir.

Prezident İlham Əliyevin 10 oktyabr 2020-ci ildə Rusiyanın RBK televiziyası kanalına müsahibəsi zamanı jurnalistin Bakıda Azərbaycan bayraqları ilə yanaşı, çox sayda Türkiyə bayrağı görməsi ilə bağlı sualına verdiyi cavabı, yaqın ki, hər kəs xatırlayır: "Türkiyə bayraqlarının çox olması təbii bir qardaş xalqlarıdır. Bu gün Türkiyə ilə Azərbaycan arasında etimad, qarşılıqlı dəstək və münasibətlərin səviyyəsi əladır ki, mənim fikrimcə, dünyanın hər hansı başqa, hətta ən yaxın ölkələri arasında ehtəyəsiz yoxdur. Bu, reallıqdır və bu reallığı biz yaratmışıq – Türkiyənin və Azərbaycanın rəhbərliyi. Özü də məsələ bizim ortağ köklərimizlə və ortağ tariximizlə bağlı deyil. Dünyada Türkiyə və Azərbaycan

bizi son dərəcə məmnun edir. Biz eyni köklər üzərində böyüyən ulu bir çinarın budaqlarıyıq. Həmin çinarın kölgəsi həyata keçirdiyimiz layihələrdə bu gün Qafqazdan Avropayaqədər bir çox ölkəyə qədər uzandı". Tədbirdə iki ölkə rəhbərlərinin yeni sənaye mərkəzinin fəaliyyətinə verdikləri xeyir-dua hazırlıq uğurlarını möhkəm təməl daşı olub. Bu gün iki ölkənin ağıl, iradə və güc birliyi ilə reallaşan layihənin icrası iqtisadiyyatımıza böyük xeyir gətirir.

Mədəni əlaqələrimiz də dərindən inkişaf edir. Bu əlaqələr ən müxtəlif mədəni sahələri əhatə edir. Düz 20 ildir ki, Bakıda Atatürk Mərkəzi fəaliyyət göstərir. Bir neçə ay öncə Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan "Azərbaycan Respublikası hökuməti ilə Türkiyə Respublikası hökuməti arasında mədəniyyət mərkəzlərinin təsis olunması, iş mexanizmi və fəaliyyətləri haqqında Sazış"ı təsdiq etmişdir. Sənədlərin müntəzəm qarşılıqlı səfərləri və çıxışları, təhsil sahəsində əməkdaşlıq və s. könlü sevindirən faktlardır.

İkinci Qarabağ savaşında böyük qələbədə türk qardaşlarımızdan gördüyümüz əvəzsiz mənəvi dəstək isə Azərbaycan-Türkiyə birliyinin ən pik nöqtəsini təşkil edir. Qarabağda aktiv hərbi əməliyyatların ilk günündən Türkiyə Azərbaycana siyasi və mənəvi dəstəyini əsirmədi, münasibədə tarixi ədalətli bərqərar olması üçün səsimizə səs verdi. Özünün gücü, təsir imkanları ilə Azərbaycanı erməni təəssübkeşlərinin həmlələrindən qorudu. Ərazilərimizi məhz hava-darlarının köməyi ilə zəbt etmiş erməni işğalçılarının bu dəfə döyüş meydanında qəhrəman Azərbaycan əsgəri ilə üz-üzə qalmasına şərait yaratdı. Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan başda olmaqla, bu ölkənin bir çox rəsmiləri, Türkiyə cəmiyyətinin ən nüfuzlu simaları Azərbaycanın yanında olduqları qətiyyətlə bəyan etdilər.

Xatırlayıyıq ki, dövlətimizin başçısı cənab İlham Əliyev Vətən müharibəsi dövründə Türkiyənin "A Haber" televiziyasına verdiyi müsahibəsində haqlı olaraq bildirmişdi ki, əgər toqquşmaların ilk saatlarında Türkiyədən bu dəqiq mesajlar gəlməsəydi, bəlkə də bu işlərə kimlərsə pəl vura bilərdi: "Türkiyənin bu mesajları hər kəsə "duri!" dedi. Azərbaycan tək deyil. Türkiyə işin sonuna qədər Azərbaycanın yanındadır. Əlbəttə ki, bu gün Azərbaycan-Türkiyə birliyi artıq çox ciddi geosiyasi amilə çevrilmişdir və bu, müsbət amildir. Bizim birliyi hər hansı bir ölkənin maraqlarına qarşı deyil. Biz, sadəcə olaraq, öz maraqlarımızı müdafiə edirik, öz yolumuzu davam etdiririk".

Dekabrın 10-da keçirilmiş Zəfər paradı heç zaman öz tərəvətini itirməyəcək. Həmin ərəfədə və parad günü türk əsgərlərinin ifasında hərbi marşların Bakı səmasına ucalan sədaləri hər kəsin xəyalını

Bu gün, əziz qardaşlığın da dediyi kimi, xüsusilə "bir millət, iki dövlət" təməli üzərində yüksəltdiyimiz əlaqələrimizi daha da inkişaf etdirəcək yeni bir tarixi addımı atdıq. Bu addım çox önəmlidir. Bunu bundan sonrakı prosesdə daha da gücləndirəcəyik və gücləndirərək yolumuza da davam edəcəyik.

Rəcəb Tayyib ƏRDOĞAN
Türkiyə Respublikasının Prezidenti

göylərə pərvazlandırdı. Zəfər paradında hər iki prezidentin çıxışı həm də Azərbaycan-Türkiyə birliyinin yüksək ifadəsi idi. Müdrik rəhbərlərin orada söylədikləri hər birimizin ürəyindən xəbər verir, təbii iftixar duyğularımızı daha da coşdurdu.

Prezident İlham Əliyev: "Vətən müharibəsinin ilk günlərindən, daha doğrusu, ilk saatlarından biz Türkiyənin dəstəyini hiss edirdik. Türkiyənin Cümhuriyyətə qanı Rəcəb Tayyib Ərdoğan ilk saatlardan Azərbaycanın haqqı adına öz dəstəyini verdi. Onun açıq, birmənalı və sət açığımları Azərbaycan xalqını çox sevindirirdi. Mənim qardaşım deməkdir ki, bu müharibədə Azərbaycan haqlıdır, deməkdir ki, Azərbaycan tək deyil və Türkiyə hər zaman Azərbaycanın yanındadır. Bu, birliyimizin, qardaşlığımızın təzahürüdür. Türkiyənin Azərbaycana verdiyi siyasi və mənəvi dəstək hər bir Azərbaycan vətəndaşını qürurlandırır, sevindirir. Bu gün biz birlikdə Zəfər paradında iştirak edərkən, bir daha bizim birliyimizi həm xalqlarımıza, eyni zamanda, bütün dünyaya göstəririk."

Cənab Rəcəb Tayyib Ərdoğan: "Bu gün Azərbaycanın milli şairi, böyük mücahid Əhməd Cavad bəyin ruhunun şad olduğu gündür. Bu gün Nuru paşanın, Ənver paşanın, Qafqaz İslam Ordusunun igid əsgərlərinin ruhunun şad olduğu gündür. Bu gün Azərbaycan şəhidlərinin sərdarı Mübariz İbrahimovun ruhunun şad olduğu gündür. Bu gün hamımız üçün, bütün türk dünyası üçün zəfər və qürur gündür."

Rəbbimə bizləre bu günləri yazdıdığı üçün sonsuz şükür edirik. Bu gün burada bütün qələbələr bir daha təkrarlamaq istəyirəm: Qarabağ Azərbaycanıdır! Qarabağ artıq Ana Vətəninə qovuşmuş, otuz illik həsrət sona çatmışdır. Türkiyə və Azərbaycan olaraq bundan sonrakı hədəfimiz bu torpaqları daha abad, daha inkişaf etmiş, uşaqlarımızın daha yaxşı yaşayacağı bir yerə çevirmək üçün mübarizə aparmaqdır. Türkiyə və Azərbaycan kürək-kürəyə verdikcə Allahın izni ilə çətinliklərin öhdəsindən gəlməyə, uğurdan-uğura çatmağa davam edəcəkdir".

Azərbaycanın qələbəsindən sonra regionda sülhün qorunması prosesində Türkiyə yaxından iştirak edir. Bu məqsədlə yaradılan Monitoring Mərkəzində Türkiyə hərbciləri də xidmət aparır, Qarabağda sülhün qorunmasına öz töhfələrini verirlər. Ermənilərin

müqəddəs torpaqlarımızı tərk edərkən basdırdıqları minaların zərərsizləşdirilməsində, genişmiqyaslı bərpa-quruculuq işlərində türk qardaşlarımızın yaxından iştirakı bizə mənəvi ruh verir.

Qarabağda tarixi zəfərin sayəsində qardaş Türkiyə ilə yeni-yeni nailiyyətlərə imza atılır. Tarixi ədalət addım-addım bərpa olunur. Bu yöndə daha böyük uğurlar qazanacağıмыz şəksizdir. Ermənistan üçün əsl kapitulyasiya sənədi olan 10 noyabr birgə bəyannaməsi Azərbaycan Respublikasının qərb rayonları və Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında yaranan neqliyyət əlaqəsinin təhlükəsizliyinə zəmanət verilib. Buna nail olunmasında Türkiyənin təsir imkanları genişdir. Kommünikasiyanın bərpası hədəfimizdir. Ermənistanın blokadasını aradan qaldırılmasını, həm də Türkiyənin birbaşa yolla Xəzər dənizinə və Orta Asiya respublikalarına çıxışı təmin edəcək. Bu yola obrazlı şəkildə "Böyük Turan yolu" deyilir.

Rusiya Prezidenti Vladimir Putin dəfələrlə Azərbaycanı Türkiyə ilə yaxın münasibətlərdə maraqlı olduğunu etiraf etmişdir: "Azərbaycan müstəqil, suveren dövlətdir və kimi lazım bilsə, onu özünə tərəfdaş seçmək haqqı var... Dağlıq Qarabağ məsələsində Türkiyəyə istənilən qiymət vermək olar, ancaq onu beynəlxalq hüquq pozmadaqda günahlandırmaq olmaz. Yeri gəlmişkən, Türkiyə əvvəldən Qarabağ məsələsinin tənzimləməsi üçün ATƏT-in Minsk qrupunun üzvü olub. Odu ki, Türkiyə tənzimləmə üzrə beynəlxalq institutun, beynəlxalq mexanizmin daxilində olub". Başqa bir çıxışında isə Vladimir Putin Türkiyənin elə onun rəhbərlik etdiyi Rusiya üçün də etibarlı tərəfdaş olduğunu təsdiqləməklə bədxahlarımızı xar edib.

Onu da qeyd etmək ki, daim terrorçuluqla mübarizənin önündə gedən Türkiyə hər zaman bu mücahidlə qətiyyət göstərir, dünyada sülhə, təhlükəsizliyə təhdid yaradan bütün təsirləri layiqincə dəf edir. Elə Azərbaycanın da öz torpaqlarını faşist xislətli, terrorçu və vandall ermənilərdən azad etməsində Türkiyədə hədsiz məmnuniyyət ifadə olunub. Baş verən proseslər nəticəsində ortaya çıxan geosiyasi durumun bütün parametrləri qardaş ölkənin diqqətindədir.

Əli NƏCƏFƏXANLI,
"Xalq qəzeti"